

طرح پیشنهادی طراحی پرونده پژوهشی پژوهشگران جهت ارائه خدمات اطلاعاتی (آگاهی‌رسانی جاری^۱ و اشاعه اطلاعات گزیده^۲) در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی^۳

مریم زبردست^۴

چکیده

با پیشرفت فناوری‌ها و تکنولوژی‌های اطلاع‌رسانی، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی وظایف متنوع و نوین را برعهده گرفته‌اند و همیشه در خلق دانش و آگاهی جدید و همچنین انتقال و اشاعه اطلاعات پیشرو بوده‌اند. همانطور که خدمات مرجع سنتی کماکان مورد توجه کتابخانه‌ها هستند با ورود و گسترش فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی شکل جدیدی از خدمات مرجع به نام خدمات اطلاعاتی شکل گرفته که ارائه آن نیازمند طی مراحل خاصی است. این مقاله بر آن است که ضمن بیان مراحل اجرای خدمات اطلاعاتی به طور کلی به بیان خاص یکی از این مراحل به نام تشکیل پرونده پژوهشی به عنوان اولین و اساسی‌ترین قدم در ارائه این خدمات بپردازد و در آخر به طرحی استاندارد از پرونده پژوهشی دست یابد.

کلیدواژه‌های موضوعی: کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، خدمات کتابخانه‌ها، خدمات اطلاعاتی، خدمات آگاهی‌رسانی جاری، اشاعه اطلاعات گزیده، پرونده پژوهشی

۱. مقدمه

خدمتی وجود ندارد که از گذشت زمان و پیشرفت تکنولوژی تأثیر نپذیرد. خدمات مرجع نیز دستخوش تحولات دنیای امروز هستند. با پیشرفت فناوری‌ها و تکنولوژی‌های اطلاع‌رسانی، کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی وظایف متنوع و نوینی را برعهده گرفته‌اند و همیشه در خلق دانش و آگاهی جدید و همچنین انتقال و اشاعه اطلاعات پیشرو بوده‌اند. بیگدلی (۱۳۸۰: ۱۴۵) معتقد است که: رشد روزافزون تولید اطلاعات و کنترل آن و اهمیت اطلاعات در تصمیم‌گیری و مدیریت جوامع و همزمان با آن پیشرفت حیرت‌انگیز تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات از عوامل بسیار اساسی بوده است که تأثیری شگرف بر خدمات مرجع گذاشته است. اهمیت تأثیر تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات بر خدمات مرجع [در این دیدگاه] قابل تأمل است که بدون استفاده از این ابزار قدرتمند امکان کنترل این حجم عظیم اطلاعات احتمالاً غیر ممکن می‌باشد.

نصرتی (۱۳۸۶: ۱۸) این تحول را اینچنین بیان می‌کند: از منظری کلی و عمومی، کتابخانه‌ها همواره به ارائه خدمات اطلاعاتی پرداخته‌اند و به نوعی می‌توان جمله فعالیت‌های کتابخانه‌ای را در زمره خدمات اطلاعاتی به شمار آورد. در مبحث مرجع و خدمات آن و نیز خدمات کتابخانه‌های اختصاصی اما، دیدگاه‌های متفاوتی از سوی صاحب‌نظران مطرح شده است. برخی بر این باورند که خدمات مرجع کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی به واسطه ورود و گسترش فن‌آوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی به لحاظ ابزار و نه ماهیتاً، دستخوش تغییر و تحولاتی چند شده‌اند. دیدگاه مذکور قائل به تطور بطئی خدمات مرجع و دگرگونی آن به شکل خدمات اطلاعاتی است و مطرح‌کنندگان آن معتقدند که در شرایط کنونی مجموعه خدمات مرجع ارائه‌شده از سوی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی، در قالب کلی خدمات اطلاعاتی

^۱CAS: Current Awareness Services

^۲SDI: Selected Dissimination of Information

^۳قسمت‌های این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد:

زبردست، مریم (۱۳۸۹). بررسی روش‌های ارائه خدمات اشاعه‌گزینی اطلاعات در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی ایران و چند کشور منتخب. به راهنمایی: حسن شکوهیان (پایان‌نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه پیام نور مرکز مشهد، دانشکده هنر و رسانه.

^۴کارشناس ارشد علوم اطلاعات و دانش‌شناسی سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مراکز اسناد آستان قدس رضوی، zebardast.maryam@gmail.com

گنجانده می‌شود و آنچه امروز شاهد آن هستیم نه خدمات مرجع، بلکه شکل تماماً تحول‌یافته آن یعنی خدمات اطلاعاتی است.

داکت^۱ (۲۰۰۴) معتقد است که در سال‌های پس از جنگ‌های جهانی اول و دوم، جهش‌های گسترده‌ای در دگرگونی خدمات مرجع به خدمات اطلاعاتی رخ داده است. در مقابل، برخی دیگر به تمایز میان خدمات مرجع و خدمات اطلاعاتی قائل هستند و بر این باورند که خدمات سنتی کماکان مورد توجه کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی هستند و تحول اخیر منجر به پیدایش شماری چند از خدمات منفک دیگر، به نام خدمات اطلاعاتی با رویکردها، شیوه‌ها و ویژگی‌های خاص خود شده است. کومار (۱۳۸۹: ۱۰۱) از این گروه صاحب‌نظران، معتقد است که خدمات اطلاعاتی، بخش جداگانه‌ای از انواع خدمات بخش مرجع هستند. وی تفاوت‌هایی چند را برای آن‌ها بر شمرده است. گرچه در نظر گرفتن حدود و ثغوری دقیق و مشخص میان خدمات مرجع و خدمات اطلاعاتی کار چندان آسانی نیست، لیکن این دو به لحاظ شیوه‌ها و ابعاد تأمین نیازهای کاربران خاص خود، دارای وجوه تمایزی چند هستند. کومار، وجوه افتراق اصلی میان خدمات مرجع و خدمات اطلاعاتی را در قالب موارد زیر، این چنین بر شمرده است:

- خدمات مرجع عمدتاً با رویکردهای سنتی سروکار دارند در صورتی که خدمات اطلاعاتی جملگی بر رویکردهای نوین دلالت دارند؛
- در خدمات مرجع تأکید بر فراهم‌آوردن مدرک یا مدارک برای کاربر است ولی در خدمات اطلاعاتی فراهم‌ساختن اطلاعات مورد تأکید قرار گرفته است؛
- در خدمات اطلاعاتی، اطلاعات به شیوه‌ای دقیق در اختیار کاربر قرار می‌گیرد در صورتی که در خدمات مرجع، کاربر عموماً به سمت مواد و منابع مرتبط‌پهدایت می‌گردد؛
- اطلاعات در خدمات اطلاعاتی غالباً تأکید بر تهیه سریع و پیشاپیش^۲ اطلاعات برای کاربر است در صورتی که روال خدمات مرجع بر اساس فراهم‌ساختن اطلاعات در زمان سفارش و تهیه پاسخ به سؤال مشخص^۳ است؛
- در خدمات مرجع اهتمام ویژه‌ای به آموزش کاربر^۴ در استفاده از منابع اطلاعاتی صورت می‌گیرد در صورتی که در خدمات اطلاعاتی تمرکز کمتری بر آموزش کاربر وجود دارد؛
- در خدمات مرجع کتابدار منتظر سفارش یک کاربر برای تهیه یک سند یا اطلاعات است. در خدمات اطلاع‌رسانی کتابدار منتظر کاربر نمی‌ماند و به کار ادامه می‌دهد. او شیوه‌ای برای همکاری با کاربر و آگاه کردن وی اتخاذ می‌کند.

داکت (۲۰۰۴) و موافقین وی تنوع موجود در محمل‌ها و قالب‌های اطلاعاتی و نیز مجاری نوین گردآوری و اشاعه اطلاعات، ناشی از پیدایش و گسترش فناوری‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطی در چند دهه گذشته را مهم‌ترین عوامل دگرگونی و تطور خدمات مرجع سنتی به خدمات اطلاعاتی امروزی می‌دانند (نصرتی، ۱۳۸۶: ۲۱).

نصرتی در بررسی خود خدمات اطلاعاتی را از دو بعد اصلی قابل بررسی می‌داند:

۱ Duckett

1 In anticipation

2 On demand

3 User education

- ۱- بعد گذشته نگری^۱ این خدمات که جهت یافتن پاسخ پرسش کاربران است و براساس درخواست کاربران صورت می‌گیرد؛
- ۲- بعد دوم به خدمات اشاعه اطلاعات توجه دارد و ناظر بر برخی شیوه های اشاعه اطلاعات است که به روزرسانی اطلاعات کاربران در حوزه تخصصی آنها را در پی دارد و با هدف صرفه جویی در مصرف سرانه زمان صورت می‌گیرد. این خدمات آگاهی رسانی جاری نام دارد که خود انواع مختلفی از خدمات را دربر می‌گیرد.

کومار (۱۳۸۹: ۱۰۰) دو نوع خدمات اطلاع رسانی را ذکر می‌کند:

الف: آماده سازی اطلاعات بر حسب نیاز ب: آماده سازی اطلاعات قبل از تقاضا.

اگر یک کاربر نیاز به اطلاعاتی داشته باشد، به میز مرجع مراجعه و نیاز اطلاعاتی خود را به وسیله سؤالاتی مطرح می‌نماید. وی در هنگام درخواست به پاسخی دست خواهد یافت. این اولین جنبه خدمات اطلاع رسانی است. دومین جنبه خدمات اطلاع رسانی، روزآمدسازی و آگاه سازی متخصصان در زمینه موضوعی است که از آن با عنوان اشاعه اطلاعات یا خدمات آگاهی رسانی جاری یاد می‌شود.

کومار (۱۳۸۷: ۱۵۴) دو نوع خدمات را برای اشاعه اطلاعات برمی‌شمارد:

الف: خدماتی که در جهت افراد یا گروه های کاربران هدایت می‌شود. این خدمات ممکن است امانت مواد قابل پیش بینی به افراد یا در نظر گرفتن علایق آن ها، گردش نشریات ادواری، اشاعه ی گزیده ی اطلاعات و یا انتقال اطلاعات به افراد از طریق مکالمه غیر رسمی یا تلفن را شامل شود.

ب: خدماتی که به همه ی استفاده کنندگان ارائه می‌شود. این ها ممکن است شامل فهرست مواد دریافتی، کتابشناسی ها، خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی، پیمایش های کتاب شناختی، پیمایش متون و .. باشند. در عصر انفجار اطلاعات، کتابداران در صدد ارائه خدمات پیوسته و امکاناتی بر روی اینترنت هستند تا نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران را در کمترین زمان مرتفع سازند.

۲. خدمات آگاهی رسانی جاری

کومار (۱۳۸۷: ۱۶۳) خدمات آگاهی رسانی جاری را به معنی چیزهای مختلف برای اشخاص مختلفی داند و بیان می‌کند، این ها نظام هایی برای بررسی اسناد در دسترس جدید، گزینش اقلام مربوط به نیازهای شخصی یا گروهی و ضبط آن هاست، به طوری که بتوان اشخاص یا گروه ها را از مطالبی که به نیاز آن ها مرتبط است آگاه نمود. خدمات آگاهی رسانی جاری شامل بررسی انتشارات، بلافاصله به محض دریافت، گزینش اطلاعات مربوط به برنامه سازمان مادر، و اعلان اقلام شخصی به هر وسیله، به منظور اعلان به اشخاصی که به آن ها مربوط است، می‌باشد. از لحاظ بنیانی خدمات آگاهی رسانی جاری، وسیله ای برای آگاهی متخصصان در مورد آخرین پیشرفت ها و انتشارات جدید فراهم آوری شده، توسط کتابخانه و یا مرکز اطلاعاتی می‌باشد.

وی این خدمات را به دو گروه تقسیم می‌کند:

- ۱- خدماتی که مستقیماً به افراد یا گروه استفاده کنندگان ارائه می‌شوند. این مورد ممکن است شامل انتقال اطلاعات به افراد یا گروه ها از طریق مصاحبه ی غیر رسمی، یا از طریق تلفن، پیام بر روی فرم اعلام وصول اطلاعات، اشاعه گزیده اطلاعات، اشاعه گزیده اسناد، فرستادن مداوم^۲ (امانت خودکار) و دیگر اسناد باشد.

^۱Retrospective searching

^۲Routing

۲- خدماتی که مستقیماً به همه استفاده کنندگان ارائه می شوند. این خدمات ممکن است شامل فهرست مواد دریافتی (فهرستی از مواد فراهم آوری شده اخیر) کتابشناسی ها، خدمات نمایه سازی و چکیده نویسی، بررسی کتابشناختی، بررسی های متون، فهرست مندرجات نشریات دریافت شده در کتابخانه و... باشد. این خدمات می تواند به شکل بولتن آگاهی رسانی جاری باشند که ممکن است شامل هر نوع از این اقلام و همچنین اطلاعاتی درباره پیشرفت های جاری درباره نظرات، مسائل، روش ها، تکنیک ها و... باشد.

۲-۱. اجزاء اصلی خدمات آگاهی رسانی جاری

پایگاه داده ها: دامنه ای از پایگاه داده هایی که ممکن است در طی فرایند خدمات آگاهی رسانی جاری مورد استفاده قرار گیرند شامل: پایگاه داده های کتابشناسی، پایگاه داده های صفحه عنوان مجلات و مدارک، پایگاه داده های تمام متن، وب سایت ها و پایگاه داده های چند رسانه ای. جستجو برای آگاهی رسانی جاری از بیش از یک منبع صورت می گیرد و جایی که منابع اطلاعات مشابه داشته باشند به عنوان اطلاعات تکراری مشخص می شود.

۲-۱-۱. پروفایل علایق کاربر: که اساساً بر مبنای تسهیلات جستجوی بولی و یا نظیر آن ایجاد می شود و در زمان جستجو از پایگاه داده ها و وب سایتها اطلاعات یافت شده با کلیدواژه های این پرونده تطبیق داده می شود؛

۲-۱-۲. آگاه کردن (اطلاع رسانی): که بیشتر به شکل الکترونیکی - ارسال به پست الکترونیکی - انجام می گیرد تا به شکل چاپی؛

۲-۱-۳. بازخورد: فراهم کنندگان اطلاعات بدین وسیله از نتیجه کار مطلع می شوند. در خدمات آگاهی رسانی جاری درخواست اطلاعات معرفی شده می تواند یک بازخورد مناسب تلقی شود؛

۲-۱-۴. تحویل مدرک: سرعت مناسب و پاسخگویی تحویل مدرک همیشه یک چالش برای خدمات آگاهی رسانی جاری محسوب می شود این خدمات اغلب از طریق پست و یا دورنگار انجام می گیرد که با توجه به نوع مدارک درخواستی متفاوت بوده، و به صورت زنجیره ای بین خدمات آگاهی رسانی جاری و خدمات تحویل مدرک عمل می نماید (رولی^۱، ۱۹۹۸: ۲۷۸).

۳. اشاعه گزینشی اطلاعات

اونیل (۲۰۰۱: ۱) اشاعه گزینشی اطلاعات را فرایندی می داند که طی آن نیاز اطلاعاتی بیان شده افراد به سیستم اشاعه گزینشی، با دریافت اطلاعات جدید افراد که توسط فراهم کنندگان (منظور از فراهم کنندگان اطلاعات منابع و پایگاههای اطلاعاتی هستند که یک مرکز اطلاع رسانی برای برآوردن نیازهای اطلاعات و خدمت رسانی به مراجعان خود آنها را تهیه یا مشترک می شود) این سیستم ارسال می گردد، پاسخ داده می شود. خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات در درجه اول درگیر مهیا کردن اطلاعات روزآمد برای استفاده کنندگان با تطبیق پرونده پژوهشی آنها با اطلاعات جدید یک فراهم کننده اطلاعات است. مفهوم اشاعه گزینشی اطلاعات به صورت گسترده در کتابخانه با هدف تهیه کتابشناسی مرجعاز متون فنی ایجاد شد اما هنوز در جریان عظیم کاربردها در یک معیار وسیع و با مکانیسم های جستجوی مؤثر، به پیش می رود.

¹Rowley

۳-۱. مراحل اجرای خدمات اشاعه اطلاعات گزیده

پائو^۱ (۱۳۸۷: ۳۶۶) معتقد است طرح تمام نظام‌های اشاعه گزینشی اطلاعات در چندین جزء مشترک است. این فعالیت‌ها شامل تطبیق دادن پرونده‌های پژوهشی کاربران با مدارک مربوط، آگاه کردن، بازخورد و بازنگری پرونده‌های کاربران با پرونده‌های نمایه است.

به طور کلی این خدمات به ترتیب شامل مراحل زیر می‌شود:

۱. نیازسنجی: (فرایند شاخص) از طریق پرسشنامه این امر صورت می‌گیرد. کاربر می‌تواند نیازهای ارائه شده در موقعیت‌های دیگر را حذف یا اضافه کند این خصیصه می‌تواند پشتیبانی اطلاعاتی را تضمین کند (موسوی چلک، ۱۳۸۰).

۲. مطالعه منابع و مدارک جدید شامل نشریات ادواری، کتاب‌ها، خلاصه سمینارها، گزارش‌ها و پروانه ثبت اختراعات، پایگاه‌های اطلاعات (جعفریگلو، ۱۳۸۱).

۳. انتخاب و گزینش مطالب مرتبط با پرونده‌های پژوهشی (فرایند تطبیق شاخص نیاز با محتوای مدارک روزآمد).

۴. انتخاب توصیفگرها: برای جلوگیری از ریزش کاذب از اصطلاحنامه‌های موجود و متناسب با محتوای موضوع هر پروفایل (پرونده پژوهشی).

۵. انتخاب و گزینش مطالب مرتبط

۶. ارسال منابع به روش مقتضی (کارنمای جستجوی اطلاعات)

الف: اطلاع دهی حضوری

ب: اطلاع دهی تلفنی

ج: آگاهی رسانی با پست

د: آگاهی رسانی با پست الکترونیکی

ه: تهیه بولتن‌های آگاهی رسانی

و: تهیه نمایه‌ها و چکیده‌ها (موسوی چلک، ۱۳۸۰)

۷. ارزیابی خدمات ارائه شده و نظرسنجی از پژوهشگران استفاده کننده برای ارائه مناسب این خدمات.

کونور^۲ (۱۹۶۷) در مقاله خود فرایند اجرای اشاعه گزینشی اطلاعات را اینچنین برمی‌شمارد:

۱- ورودی به سیستم:

- هر اطلاعاتی (برای اشاعه) که بتوان آنرا به وسیله یک سلسله کارکترها توصیف و به صورت برجسته ای دوباره ایجاد کرد.
- توصیفگرها که اطلاعات مورد نیاز استفاده کننده هستند.
- فهرستی از آدرسهای استفاده کنندگان
- بازخوردی از استفاده کنندگان که درجه ارتباط خروجی دریافت شده (با نیاز اطلاعاتی) و فراهم کردن مبنایی برای بهبود ارتباط خروجی را نمایان می‌سازد.

۲- فرایند اجرا:

- تطبیق توصیفگرهای استفاده کننده از اطلاعات مورد نیاز با توصیفگرهای متون اطلاعاتی ورودی به سیستم.

¹Pao

²Connor

- گزینش اسناد توصیفی که با اطلاعات مورد نیاز استفاده کننده منطبق هستند
- اصلاح پرونده پژوهشی بر مبنای بازخورد استفاده کنندگان
- ارسال خروجی های گزینش شده

۳- بررسی خروجی

- تعریف اسناد انتخاب شده و ارسال به آدرس تعیین شده.
- آمارها، که سطح عملکرد سیستم را نشان می دهند.

کاشیاب^۱ (۱۹۹۸: ۲۰۵) علاوه بر موارد ذکر شده موارد ذیل را نیز در فرایند خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات بیان می کند. این مراحل بعد از مرحله اصلاح قرار می گیرند:

- تحویل مدرک: به صورت تمام متن، که می توان این کار را از طریق ارسال به ایمیل کاربر انجام داد.
- تسهیلات ترجمه: با توجه به وجود اطلاعات به زبان های مختلف، در صورت نیاز کاربر، بخش ترجمه می تواند از عهده این کار برآید. کارکنان این بخش قابلیت ترجمه متون به زبان های مختلف را باید داشته باشند.
- ارزیابی: ارزیابی خدمات انجام شده با اهداف اولیه ایجاد این خدمات می تواند در بهبود ارائه آن در آینده مؤثر باشد. بعد از ارزیابی مدل باید مشخص شود که کارکنان سیستم اطلاعاتی، مدیریت، اهداف اصلی و ...، در طول زمان در مقایسه با طرح اصلی سیستم تغییر کرده است یا خیر.

۳-۲. روش های مهم انتقال اطلاعات

همین که اطلاعات مهم گزینش و پیشینه ای نظام مند آماده شد، اطلاعات به روش های مناسب و از طریق شیوه های مختلفی برای استفاده کنندگان ارسال می گردد.

- ۱- تماس تلفنی؛
- ۲- ارسال پیام به کاربر جهت تماس با میز مرجع؛
- ۳- ارسال به دفتر کار؛
- ۴- فرستادن مداوم نشریات و دیگر اسناد (امانت خودکار) (کومار، ۱۳۸۷: ۱۶۵)؛
- ۵- ارسال از طریق پست الکترونیک؛
- ۶- ارسال از طریق صفحه شخصی کاربر.

۴. پرونده پژوهشی^۲

تشکیل پرونده پژوهشی (پروفایل) برای کاربر اولین گام در فرایند ارائه خدمات آگاهی رسانی جاری و به خصوص اشاعه اطلاعات گزیده است. خدمات اشاعه اطلاعات گزیده نوع خدمات اطلاعاتی است که در آن پرونده پژوهشی از جایگاه ویژه ای برخوردار است و بر اساس علایق و نیازهای اطلاعاتی استفاده کنندگان از این خدمات تهیه می شود. به منظور هدف گیری مناسب اطلاعات، اطلاعات مناسب به افراد مناسب، سیستم های اشاعه اطلاعات گزیده بر مبنای پرونده پژوهشی استفاده کننده بنا شده اند (آلمل^۳، ۲۰۰۰) درست به همان اندازه که ایجاد

^۱Kashyap

^۲Profile

^۳Altmel

شبکه عنصری بسیار ضروری در تحویل مدرک محسوب می شود، تشکیل پرونده، کلید هرگونه خدمات اشاعه اطلاعات گزیده است. پرونده عبارت است از توصیف فشرده ای از زمینه های موضوعی مورد علاقه و توجه کاربر. بطور متعارف، پرونده شامل فهرستی از کلید واژه هایی است که توسط عملگرهای بولی به یکدیگر ربط داده شده و بیانگر زمینه های علاقه کاربر می باشد. کلید موفقیت نظام آگاهی رسانی جاری و خدمات وابسته به آن بستگی به دقت بودن پرونده ها دارد که آن هم تا اندازه زیاد به کار انجام شده در زمینه ساختن و ایجاد پرونده ها و بازنگری در آنها وابسته است (پائو، ۱۳۷۸: ۳۶۶).

جابر حسین (۲۰۰۸) کشف نیازهای کاربر را بخشی اساسی در فراهم آوری اطلاعات می داند. خدمات آگاهی رسانی جاری به دلیل طبیعت خود، باید به علایق گیرنده بسیار نزدیک باشد. یافتن این نیازها و علایق کاربر پرونده پژوهشی نامیده می شود. پرونده پژوهشی کاربر شامل اطلاعاتی درباره کاربر است که نیازهای اطلاعاتی او را مشخص می سازد. یک پرونده پژوهشی ساده شبیه یک پرس و جوی^۱ آنی است که مجموعه ای از اصطلاحات کلیدی را شامل می شود. اینچنین پرونده پژوهشی برای ارائه خدمات آگاهی رسانی جاری ضروری است. در مقابل پرونده پژوهشی ساده، پرونده پژوهشی پیشرفته قرار دارد که جهت درج نیازهای اطلاعاتی پژوهشگران طراحی شده و شامل اطلاعات پیچیده تری از منابع اطلاعاتی و مشکلات مربوط به یافتن مناسب آن ها می شود.

جعفریگلو (۱۳۷۶) پرونده پژوهشی را فرایند تجزیه و تحلیل بهینه موضوعات طرح پژوهش با توجه به عناوین و کلیدواژه های اصلی و کمکی مندرج در سیاهه علاقمندی های پرسش گر - به واسطه منابع استاندارد و به صورت روشمند، و برای رسیدن به حداکثر پاسخ و تعریف راهبرد مناسب کاوش، ترکیب بندی می داند.

وی معتقد است در طراحی یک پرونده پژوهشی مراحل زیر را باید مورد توجه قرار داد:

۱. طراحی شمای کلی موضوعی^۲، با استفاده از عناوین پژوهش و فرایند مصاحبه مرجع^۳؛
۲. تعیین اصطلاحنامه (های) موضوعی متناسب با طرح پژوهشی؛
۳. به کارگیری منابع مرتبط با موضوع برای تکمیل شمای موضوعی؛
۴. تعیین توصیفگرهای مناسب برای پرونده پژوهشی؛
۵. ترکیب بندی ساختار مناسب راهبردهای کاوش با توجه به نوع، هدف و گستره موضوع؛
۶. بازخورد؛
۷. بازبینی، و انجام اصلاحات و تغییرات لازم.

علاوه بر این موارد، این فرایند شامل تبدیل زبان طبیعی پرسشگر به زبان کنترل شده ماشین خوان نیز هست تعیین شاخص های نیاز از طریق جداسازی عناوین پژوهش به کلیدواژه های اصلی و کمکی از عمده ترین مراحل تبدیل زبان طبیعی به زبان کنترل شده می باشد.

پائو (۱۳۷۸: ۳۶۶) هدف از ایجاد پرونده پژوهشی را توصیف نیازهای اطلاعاتی یک کاربر به وسیله گروهی از کلیدواژه ها می داند و در تشکیل هر پرونده و تعیین دقت و درستی آن، سه جنبه مهم برمی شمارد:

- ۱- توانایی شخصی درخواست کننده در برقراری ارتباط مؤثر با نظام اطلاع رسانی؛
- ۲- تعبیر شخص مسئول تشکیل پرونده از شیوه بیان کاربر از نیاز خود؛
- ۳- میزان دقتی که زمینه های موضوعی شناسایی شده به واژگان مشخصه های پایگاه داده ها و نظام های بازیابی برگردانیده می شود.

¹Query

²Concept map

³Reference interview

معمولاً برابری بار که خدمات‌اشاعه اطلاعات گزیده در اختیار کاربر قرار گرفت می‌باید مصاحبه ارزشیابی انجام شود تا کتابدار متوجه شود اطلاعاتی که او فراهم کرده است چقدر برای کاربر مفید بوده است تا بر اساس آن، استراتژی‌های بعدی خود را مبنی بر دنبال کردن یا دنبال نکردن استراتژی فعلی مشخص کند. به عبارت دیگر اگر کاربر در مصاحبه ارزشیابی اعلام کند که اطلاعات و منابع فراهم شده توسط کتابدار مرجع برای او مفید نبوده است، مصاحبه مرجع اولیه باید دوباره صورت گیرد تا کتابدار متوجه شود کاستی‌ها کجا بوده تا بر اساس آن دوباره خدمات را ارائه دهد (علیچانی، ۱۳۸۸: ۶۶).

متأسفانه هیچ روال دقیق و صریحی وجود ندارد که تشکیل پرونده را به صورت بهینه تضمین کند. غالباً برای شناخت زمینه‌های موضوعی مورد علاقه کاربر، از ۲ روش زیر استفاده می‌شود:

۱- مصاحبه: که مصاحبه‌گر در مورد موضوع‌ها و راهبردهای مختلف به موضوع‌ها، انواع فعالیت‌هایی که نیاز به اطلاعات دارد، تعداد مقاله‌های مورد نیاز، این که گزارش‌های پژوهشی یا پروانه ثبت اختراع هم مورد نیاز است یا خیر؟ و مسائل مربوط به پوشش محتوایی و زبان را مطرح می‌نماید.

۲- شیوه دیگر در مورد پژوهشگران آن است که به جای تشکیل پرونده بر اساس اظهارات کاربر در مورد زمینه‌های مورد علاقه‌اش، نوع دیگری از پرونده پژوهشی را با توجه به انتشارات خود کاربر تشکیل داد. نوشته‌های هر شخص می‌تواند نشانه موثق و مستدلی از زمینه‌های پژوهشی مورد علاقه وی باشد. این امر نیز به دو صورت می‌تواند در تشکیل پرونده مورد استفاده قرار گیرد. نخست آنکه، اصطلاح‌های نمایه‌ای داده شده به نوشته‌های فرد را می‌توان برای تشکیل پرونده‌ای آزمایشی، اما منوط به بازنگری از سوی کاربر، به کاربرد. دوم، انتشارات خود کاربر را می‌توان برای بازبینی انتشاراتی که از نظر موضوعی مشابه با آنها هستند مورد استفاده قرار داد. یعنی آنکه، مقاله‌های استادکننده با انتشارات استاد شده ارتباط موضوعی دارد. چنین روشی استفاده از انتشارات خود کاربر به منزله شاخصی برای زمینه‌های موضوعی مورد علاقه، شیوه‌ای پویاست بدان معنا که سابقه انتشاراتی فرد، نشانگر رشد زمینه‌های پژوهشی مورد علاقه اوست. با این حال، این گونه روش تشکیل پرونده ممکن است تنها در مورد پژوهشگران مؤثر و مفید باشد.

در ایجاد پرونده پژوهشی مناسب، به روش زیر عمل می‌شود:

۱. در اولین مرحله، اطلاعات ارائه شده توسط استفاده‌کنندگان باید مورد آزمایش قرار گیرد. در این مرحله لازم است دانسته شود که عناوین ارائه شده وابسته به چه حوزه‌های موضوعی خاصی است؛ و نیز ارتباط آن با سایر حوزه‌های موضوعی چیست؟ این ارتباط را می‌توان از خلال توضیحات ارائه شده توسط پرسشگران در جریان فرایند مصاحبه مرجع استنتاج کرد.

۲. با توجه به پرونده پژوهشی، و از طریق مطالعه و دقت در موارد زیر فهرستی از واژگان مناسب، به صورت نظام‌مند تهیه می‌شود:

الف) فرم ورود اطلاعات پرونده پژوهشی؛

ب) منابع مرجع مرتبط مانند اصطلاحنامه‌های تخصصی، فرامای طبقه‌بندی‌های موجود (LC, DDC, UDC, ...)، سرعنوان‌های موضوعی، فرهنگ‌ها و دانشنامه‌ها، نمایه‌نامه‌های موضوعی، نمایه موضوعی، پایان کتاب‌های مرتبط با موضوع پرونده پژوهشی.

۳. حذف واژگان غیرضروری و اضافی و افزودن واژگان مناسب جدید؛

۴. بازبینی مجدد نمایه سیستمی که پرونده پژوهشی در آن وارد می‌شود؛

۵. تعدیل ساختار پرونده پژوهشی؛

۶. گروه‌بندی اصطلاحات با استفاده از شباهت‌های موجود میان واژگان طبقه‌بندی شده؛
۷. ترکیب‌بندی گروه‌های واژگان از راه تجزیه به سطوح کوچکتر با عملگرهای منطقی و برای پیدا کردن مفهوم واحد از موضوع؛
۸. هماهنگ کردن زبان طبیعی با زبان کنترل شده؛
۹. مقایسه ترکیب‌بندی‌های مناسب به دست آمده از بندهای ۷ و ۸ همچون فرمول‌بندی یک ترکیب مناسب جدید از هر دو شکل، تجزیه به سطوح کوچک‌تر و ترکیب زبان طبیعی؛
۱۰. بررسی و امکان‌سنجی منطقی برای رسیدن به راهکار مناسب ترکیب واژه‌ها با به کارگیری حالت مفرد، جمع، کاوش اصطلاحات خاص... (جعفر بیگلر، ۱۳۷۶)

۴-۱. انواع پرونده پژوهشی

پرونده پژوهشی را می‌توان به ۲ نوع اصلی تقسیم نمود:

- ۴-۱-۱. پرونده پژوهشی سازمانی (تنالگانی): پرونده‌ای است که برای رفع نیازهای سازمانی و تحقیقاتی یک مرکز یا سازمان تشکیل می‌شود. این نوع پرونده متأثر از اهداف، گستره فعالیت و نیازهای سازمان مربوطه است. از این نوع پرونده در مراکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های ارائه‌دهنده خدمات اشاعه اطلاعات گزیده با رویکرد کاوش گروهی (جستجو برای گروهی از پژوهشگران هم موضوع) استفاده می‌گردد. جعفر بیگلر (۱۳۷۶) این دسته از پرونده‌های پژوهشی را به ۳ گروه تقسیم می‌نماید:
- گزارمانی: شامل فهرست مندرجات جاری از عناوین پژوهشی موجود در مدارک چاپی، بانک‌ها، پایگاه‌ها و شبکه‌های اطلاعاتی، بر اساس شاخص‌های نیاز سازمان است. گستره آن ممکن است از ارائه اطلاعات کتابشناختی تا تهیه چکیده نامه، نمایه نامه، مشخص کردن توصیف‌گرها و سایر اطلاعات مورد لزوم تغییر کند.
 - جاری: محتوای خبری یا گزارشی دارد. هدف آن اعلام خبر یا اخبار و گزارش‌های خاص (تازه‌های نشریات و کتابها و ...) به فرد یا گروهی از افراد ویژه است.
 - موضوعی: این پرونده عبارت است از ترکیب‌بندی شاخص‌های نیاز ما بین عده‌ای از افراد که دارای خصیصه‌ای مشترک و نیاز موضوعی مشخص هستند.
- ۴-۱-۲. پرونده پژوهشی تخصصی (حرفه‌ای): این نوع پرونده پژوهشی متشکل از نیازهای اطلاعاتی پژوهشگرانی است که در حال تحقیق روی موضوعی خاص هستند. از این نوع پرونده در مراکز اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های ارائه‌دهنده خدمات اشاعه اطلاعات گزیده با رویکرد کاوش خاص (جستجو برای هر فرد انجام و با هر روزآمد سازی اطلاعات جستجو تکرار می‌شود) استفاده می‌گردد. تقسیم‌بندی این نوع نیز مانند پرونده پژوهشی تنالگانی به ۳ گروه گزارمانی، جاری و موضوعی است ولی با رویکرد فردی.

۴-۲. اجزای پرونده پژوهشی

طور منطقی، فرم جامع ورود اطلاعات برای تشکیل پرونده پژوهشی شامل ۳ بخش است:

۱. بخش اطلاعات فردی، احتمالاً شامل نام، نام خانوادگی، سن، جنس، مدرک تحصیلی، رشته تحصیلی، مسئولیت، نشانی، شماره تلفن / نامبر / پست الکترونیکی، ...
۲. بخش اطلاعات موضوعی، احتمالاً شامل عنوان طرح پژوهشی به زبان اصلی، عنوان طرح پژوهشی به یک زبان معتبر علمی دیگر، کلیدواژه‌های اعم، کلیدواژه‌های اخص، کلیدواژه‌های وابسته، ...

۳. بخش اطلاعات سیستمی، احتمالاً شامل بانک(های) موضوعی مرتبط، پایگاه(های) موضوعی مرتبط، نرم‌افزار ارتباطی، ارتباط درون خطی^(۱۱) ارتباط برون خطی^(۱۱)، رده‌دستری^(۱۲) اعتبار، گذرواژه،... (جعفریگللو، ۱۳۷۶).

جابر حسین (۲۰۰۸) اجزای پرونده پژوهشی را اینچنین بر می‌شمارد:

۱- اطلاعات مربوط به هویت خاص کاربر شامل: نام، آدرس، شماره تماس، پست الکترونیکی و...؛

۲- اطلاعات مربوط به شرایط و تجربیات کاربر شامل: رشته تحصیلی و سطح تحصیلات، شغل و حرفه و تجربیات مرتبط. اطلاعات این قسمت به طور محسوسی به گردآوری اطلاعات کیفی در زمینه دانش و مهارت‌های کاربران کمک می‌کند؛

۳- اطلاعات مربوط به پوشش موضوعی به صورت جزئی که بخش اساسی پرونده پژوهشی کاربر را تشکیل می‌دهد و اطلاعات مرتبط با نیاز کاربر بر اساس آن بازیابی، اسکن و ارسال می‌گردد. بنابراین بخش موضوعی باید به دقت مورد تفسیر قرار گیرد. این بخش می‌تواند شامل قسمت‌های ذیل باشد:

- تعیین دامنه موضوع اصلی: که برای اینکار باید با تعیین موضوع اصلی و موضوعات فرعی آن عنوان یا موضوع پژوهش و تعدادی کلیدواژه قابل تغییر که موضوع و مسئله را به خوبی تفسیر کنند را ذکر کرد؛
- هدف از پژوهش: تعیین هدف پژوهش برای تعیین حجم اطلاعات مورد نیاز برای نگارش مقاله، ارائه سخنرانی، و یا کار پژوهشی و ... ضروری است؛

- دامنه زمانی انتشار: این گزینه دلالت به زمان انتشار اطلاعات جمع‌آوری شده دارد؛
- زبان مورد نظر: اطلاعات ممکن است به زبان‌های مختلفی انتشار یافته باشند. زبان مورد نظر به صورت خاص باید تعیین گردد؛

- منابع مورد ارجاع: این اطلاعات می‌تواند شامل مقالات، نشریات، گزارش‌ها، پایگاه‌های کتابشناختی و... باشد که در تشخیص مرتبط بودن اطلاعات با نیاز کاربر بسیار مفید هستند؛

۴- سطح آشنایی با رایانه: این گزینه برای یافتن دانش کاربر در زمینه کار با رایانه ضروری است. و در انتخاب نوع منبع اطلاعاتی (دیجیتالی، چاپی و ...) بر اساس تجربیات کاربر مفید خواهد بود؛

۵- شیوه توزیع یا تحویل اطلاعات: این گزینه مربوط به نوع اطلاعات مورد نظر کاربر (مانند فقط اطلاعات کتابشناختی یا اطلاعات کتابشناختی به همراه متن مقاله) شکل اطلاعات (چاپی، کپی بر روی لوح فشرده و یا فایل الکترونیکی و ...) شیوه تحویل اطلاعات (دستی، از طریق خدمات پست و یا پست الکترونیکی و...) است؛

۶- فاصله مورد نظر برای ارسال اطلاعات: این گزینه ای مهم در پروفایل است که چگونگی ارسال اطلاعات را تعیین می‌کند (هفتگی، دوهفتگی، ماهانه و...). پرسش اینجاست که آیا کاربران باید در مورد آخرین اطلاعات در حوزه مورد علاقه شان اطلاعات داشته باشند؟ این گزینه به طور مشخصی فاصله جستجوهای تخصصی را برای افراد تعیین می‌کند.

پائو (۱۳۷۸: ۳۶۹) بیان می‌کند که، با در اختیار داشتن پرونده ای آزمایشی که نشانگر انگاره‌های جستجوی کاربر است، شخص تشکیل دهنده پرونده باید آن مفاهیم و ملزومات را به واژگان^۱ نظام بازیابی و نحو(ترکیب)^۱ واژه‌ها در آن نظام برگرداند. برای افزایش دقت در نتایج بازیابی بهتر است

^۱Vocabulary

برای برگرداندن کلیدواژه‌ها و بسط آنها از اصطلاحنامه‌ها (تزاروس‌ها) استفاده شود. برخی کلیدواژه‌ها نیز به‌همان شکلیکه در عنوان چکیده دیده می‌شود برای جستجو حفظ می‌شود. پس از چنین اقداماتی، درمورد تأیید واژگان یافت شده با کاربر مشورت می‌شود.

۳-۴. پرونده پژوهشی منابع اطلاعاتی

هر نظام اشاعه‌گزینی اطلاعات دو ورودی عمده دارد که یکی از آنها پرونده پژوهشی و دیگری موارد اطلاعاتی و یا مدارک هستند. موارد و مدارک اطلاعاتی وارد شده به نظام ابتدا بنابر اصطلاحنامه مورد استفاده مرکزنامه سازی می‌شوند- همان اصطلاحنامه‌ای که کلیدواژه‌های موضوعی مورد نیاز هر فرد نیز از آن انتخاب می‌شوند- و سپس بنابر خط مشی نظام به فرمت‌های مورد نیاز تبدیل می‌شوند. ایجاد ابرداده، تبدیل به فرمت‌های اکس ام ال^۲، پی دی اف^۳ و اچ تی ام ال^۴ و یا چندتایی از آنها از جمله پردازش‌هایی است که در این مرحله صورت می‌گیرد. مدارک پردازش شده در یک پایگاه اطلاعاتی با نام "پایگاه اطلاعاتی مدارک" ذخیره می‌شوند. در این مرحله به هر یک از مدارک کدی داده می‌شود و به همراه اصطلاح‌های نمایه سازی شده در یک فایل مقلوب قرار می‌گیرند. هر بار که اطلاعات جدیدی وارد نظام می‌شود کلیه مراحل پردازش روی آن انجام گرفته و پایگاه اطلاعاتی مدارک به هنگام می‌شود. پرونده‌های پژوهشی نیز پس از تکمیل در پایگاه اطلاعاتی پرونده‌ها پس از کدهای در یک فایل ذخیره می‌شوند. سپس در فاصله‌های زمانی معین، بسته به خط مشی سیستم و دوره‌های ورود اطلاعات به آن، کلیدواژه‌های فایل پرونده‌ها، مورد جست و جو و مقابله با فایل مدرک قرار می‌گیرند و هر جا بین کلیدواژه‌ها اشتراکی یافت شد، کد مدارک یافت شده در پرونده پژوهشی متناسب ذخیره می‌شود و مشخصات مربوطه مدارک آنکدبرای صاحب پرونده پژوهشی ارسال می‌گردد. (رادفر، ۱۳۸۵: ۱۶۷-۱۶۶) اجزای پرونده پژوهشی مربوط به منابع اطلاعاتی می‌تواند شامل مشخصات کتابشناختی منابع به همراه کلیدواژه‌ها و اصطلاحات خاص استاندارد بدست آمده از اصطلاح‌نامه‌های موضوعی باشد. این پرونده‌ها بر اساس موضوعی مرتب می‌شوند. بدین صورت ممکن است یک منبع اطلاعاتی به لحاظ داشتن چند کلیدواژه در موضوعات مختلف بایگانی شود.

پایگاه‌های اطلاعاتی مشارکت داده شده در سیستم اشاعه اطلاعات گزیده نیز معمولاً از تکنیک‌هایی برای جستجو اطلاعات استفاده می‌کنند که به صورت زیر خلاصه ذکر می‌گردد.

الف. جستجوی محدودشده (جستجو در نتایج جستجوهای قبلی)

ب. جستجو با استفاده از عملگرهای بولی

ج. جستجوی کلیدواژه‌ای

د. جستجوی دامنه‌ای

ه. جستجوی فرامتنی

و. جستجوی عبارتی

ز. جستجوی کوتاه شده

ح. جستجوی متن آزاد

^۱Syntax

^۲Extensible MarkupLanguage(XML)

^۳Portable Document Format (PDF)

^۴HypertextMarkupLanguage (HTML)

نکته: در میان این تکنیک های جستجو، جستجوی محدودشده (جستجو در نتایج جستجوهای قبلی)، برای اجرای تطبیق اطلاعات در عملکرد اشاعه گزینشی اطلاعات پیوسته بهترین گزینه خواهد بود (جابر حسین، ۲۰۰۸: ۴۱). کامینیکی^۱ (۱۹۷۷: ۱۹۶) نقش هزینه ها را در اجرای جستجوها عنوان می کند و معتقد است که کاربران به خاطر مبلغی که پرداخت می کنند انتظار یک بازبایی فوق العاده را دارند و مسئولان اطلاع رسانی باید سعی کنند مناسبترین جستجو یا جستجوها را با هزینه کمتر برای آنان انجام دهند.

۵. طراحی پرونده پژوهشی

پاسخگویی به نیاز اطلاعاتی کاربران هدفی است که خدمات اطلاعاتی برای آن در کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی ایجاد می گردد. و یافتن این نیاز اطلاعاتی اساس اجرای این خدمات محسوب می گردد. مراکز در راستای ارائه خدمات خود کوشش زیادی در تشخیص و دریافت نیازهای اطلاعاتی کاربر مبذول داشته و از شکل های متفاوتی برای دریافت این نیازها استفاده می کنند با توجه به نوع خدماتی که در مراکز اطلاع رسانی و کتابخانه ها ارائه می گردد، پرونده پژوهشی به صورتهای متفاوتی تهیه می گردد. برخی مراکز پرونده پژوهشی مربوط به کاربران خود را به صورت حضوری و دستی تهیه می نمایند و برخی دیگر به صورت طراحی به صورت الکترونیکی از طریق وب سایت خود در اختیار کاربر قرار می دهند البته مراکزی نیز وجود دارند که این فرم را به صورت دستی تهیه و پس از تکمیل از سوی کاربر در رایانه ورود اطلاعات می نمایند. مراکز مختلف با توجه به سیاستهای خاص مرکز علاوه بر اجزای اصلی پرونده پژوهشی موارد خاص خود را نیز در نظر می گیرند. به عنوان مثال مراکز اطلاع رسانی برای کاربران رده بالای پژوهشی (هیئت علمی دانشگاهها، متخصصان و ...) از شیوه بررسی انتشارات کاربران برای جمع آوری اطلاعات مربوط به زمینه موضوعی آنان استفاده می نمایند. گاهی متخصصان اطلاع رسانی برای روشن شدن محدوده موضوعی مورد نیاز کاربران که به صورت مبهم اعلام شده است، از منابع مرجع نظیر دایره المعارفها و فرهنگها استفاده می نمایند. گاهی نیز کاربران در اعلام نیازهای اطلاعاتی خود به موضوعات خاص اشاره می کنند به طوری که موضوعات مرتبط با آن اعلام نیاز نمی گردد و یا برعکس اعلام نیاز کاربر به صورت خیلی کلی عنوان شده و نیاز است که موضوعات خاصتر شوند. بنابراین ممکن است متخصصان اطلاع رسانی بدین جهت نیز از منابع مرجع برای مشخص شدن بهتر شمای موضوعی کاربران استفاده نمایند.

مراکز اطلاع رسانی و کتابخانه ها طی اجرای فرایند خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات، اطلاعات مورد نیاز کاربران را با توجه به نشانی آنها، ارسال می نمایند. نشانی ها می توانند شامل نشانی پستی، پست الکترونیکی، تلفن، نامبر، محل خدمت و ... باشند که در پرونده پژوهشی افراد گردآوری شده اند. مراکز اطلاع رسانی ارائه دهنده خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات اغلب برای ایجاد سهولت و سرعت در کار ارسال اطلاعات، فهرستی از این نشانی ها را جدای از پرونده پژوهشی به صورت کامل در فایل جداگانه ای ذخیره سازی می نمایند. با توجه به مطالعات انجام گرفته پیشنهاد می شود جهت طراحی پرونده پژوهشی پژوهشگران در مراکز اطلاع رسانی مراحل نکات زیر مورد توجه قرار گیرد:

- ۱- تهیه فرم الکترونیکی جهت دریافت اطلاعات کاربر
- ۲- ایجاد پرونده پژوهشی بر اساس فرایند کاری کاربر به طوری که در طول زمان قابل تغییر باشد (پروفایل یادگیرنده)
- ۳- استفاده از اصطلاح نامه های موضوعی جهت تعیین کلیدواژه های مربوط به نیاز کاربر

¹Kaminecki

- ۴- استفاده از منابع مرجع نظیر فرهنگها و دایره المعارفها جهت تکمیل شمای موضوعی کاربر
- ۵- تهیه فهرستی از نشانی های کاربران به صورت الکترونیکی
- ۶- تهیه پرونده پژوهشی کاربران به صورت تنالگانی و یا تخصصی (حرفه ای) با توجه به راهبرد کاوش مورد نظر
- ۷- پرورش ساختار فنی پرونده های پژوهشی با استفاده از متخصصان اطلاع رسانی و متخصصان موضوعی
- ۸- اصلاح پرونده پژوهشی پس از دریافت بازخوردهای دوره ای
- ۹- ارسال اطلاعات به صورت پست الکترونیکی و یا صفحه شخصی کاربر (اولویت اول) - تلفنی و یا اتوماسیون اداری و حضوری (اولویت دوم)
- ۱۰- تهیه آمار مربوط به عملکرد سیستم به صورت ماهانه
- ۱۱- ارسال پرونده پژوهشی به همراه اطلاعات ارسالی برای کاربر به جهت سهولت دریافت میزان ارتباط اطلاعات دریافتی با نیاز اطلاعاتی
- ۱۲- ارسال اطلاعات به صورت اطلاعات کتابشناختی به همراه لینک به متن کامل در همان صفحه (موارد درخواستی سریعتر بدست کاربر می رسد)
- ۱۳- تنظیم اطلاعات کتابشناختی اطلاعات ارسالی به کاربر با استفاده از درجه ربط موضوعی و سپس تاریخ انتشار اطلاعات.
- ۱۴- ارزیابی از خدمات صورت گرفته با استفاده از آمارهای بدست آمده از عملکرد سیستم
- ۱۵- دریافت بازخورد به صورت الکترونیکی با ایجاد گزینه "نظرخواهی" در پایان فرم ارسال اطلاعات
- ۱۶- اصلاح پرونده پژوهشی کاربر با توجه به نتایج بازخورد بدست آمده
- ۱۷- ارسال اطلاعات مورد نیاز کاربران با توجه به نوع فایل مشخص شده توسط آنان در پرونده پژوهشی (سهولت دسترسی)
- ۱۸- ایجاد امکان ترجمه متون ارسالی توسط متخصصان موضوعی آشنا به دیگر زبانها درخود مرکز اطلاع رسانی یا کتابخانه ارائه دهنده خدمات و در صورت نیاز معرفی متخصصان موضوعی آشنا به دیگر زبانها درخارج از مرکز

"نمونه طراحی شده پرونده پژوهشی"

 شماره پرونده پژوهشی شماره

نام کاربر

کلمه عبور

کلمه عبور (دوباره)

نام و نام خانوادگی

زن/مرد

جنسیت

سن

پست الکترونیکی

پست الکترونیکی (دوباره)

شماره تلفن ثابت (به همراه کد شهر)

شماره تلفن همراه

آدرس و کد پستی

سطح تحصیلات

رشته تحصیلی

عنوان پژوهش

نگارش مقاله / پایان
: : : : : / : : : : : / : : : : : / : : : : : / : : : : :

هدف از پژوهش

زمینه موضوعی پژوهش

کارهای پژوهشی انجام گرفته

فارسی / انگلیسی /

زبان اطلاعات مورد نیاز

سال جاری / ۵ سال
- - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - - / - - - - -

دوره زمانی اطلاعات مورد نیاز

	کلیدواژه های درخواستی
کتاب/پایان	منابع مناسب مورد ارجاع
موضوعی / تاریخ	تنظیم اطلاعات بر اساس
اطلاعات کتابشناختی/	نوع اطلاعات ارسالی
متنی/ پی دی اف/ اچ	نوع فایل درخواستی
کم /متوسط/خوب	سطح آشنایی با رایانه
هفتگی / دو هفتگی/	فاصله زمانی مورد نظر برای دریافت اطلاعات

نظرخواهی

ارسال

منابع و مأخذ

- بیگدلی، زاهد (۱۳۸۰). پیدایش و گسترش خدمات مرجع در کتابخانه‌ها. مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۸(۲۰)، ۱۳۵-۱۵۴.
- پائو، میرندا لی. (۱۳۷۸). مفاهیم بازیابی اطلاعات. ترجمه اسدا... آزاد و رحمت ا... فتاحی. مشهد: دانشگاه فردوسی مشهد.
- جعفربیگلو، موسی (۱۳۷۶). ساختواره پرونده پژوهشی. اطلاع‌رسانی، ۱۲(۴)، ۲۲-۲۹.
- جعفر بیگلو، موسی (۱۳۸۱). اطلاع رسانی گزینشی رویکرد هزاره سوم. فصلنامه اطلاع رسانی: ۱۷(۴ و ۳). ص.
- رادفر، حمیدرضا (۱۳۸۵). قابلیت وب در اشاعه گزینشی اطلاعات. فصلنامه کتاب: ۶۶. ص. ۱۷۰-۱۶۱.
- علیجانی، رحیم (۱۳۸۸). خدمات مرجع و اطلاع یابی: از نظریه تا عمل. نورا... کرمی (نویسنده همکار)، زاهد بیگدلی (ویراستار). تهران: چاپار.
- کومار، کریشان (۱۳۸۷). خدمات مرجع. ترجمه زاهد بیگدلی. اهواز: دانشگاه شهید چمران.
- کومار، کریشان (۱۳۸۹). خدمات مرجع. ترجمه: جیران خوانساری؛ مرضیه سیامک. تهران: کتابدار.
- موسوی چلک، افشین. طرح پیشنهادی ارائه خدمات اشاعه اطلاعات گزینشی SDI به نمایندگان مجلس شورای اسلامی. پیام بهارستان، شماره ۶.
- نصرتی اردکانی، علی (۱۳۸۶). طراحی پایگاه اطلاعاتی خدمات اشاعه گزینشی اطلاعات (SDI) برای اعضای هیأت علمی دانشگاه شهید چمران بر اساس نظرات آن‌ها. به راهنمایی: زاهد بیگدلی (پایان نامه کارشناسی ارشد). دانشگاه شهید چمران اهواز، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی.

- Altmel, Mehmet & Franklin, Michael J. (2000). **Efficient Filtering of XML Documents for Selective Dissemination of Information**. Egypt, Cairo: 26th VLDB Conference .
- Connor, Judith Holt (1967). **Selective Dissemination of Information: A Review of the Literature And The Issues**. The Library Quarterly. Vol 37, No. 4. pp 373-391
- Duckett, B. (2004). **"From reference library to information service: services in danger"**. Library Review, 53(6), 301-308.
- JaberHossain, M. & Shiful Islam. (2008). **Selective Dissemination of Information service: A Conceptual Paradigm**. International Journal of Information science & Technology: vol6.No.1.p.27-44
- Kaminecki, Ron (۱۹۷۷). **Comparison of Selective Dissemination of Information**. On-Line Review: vol1, No.3 p.195-205
- Kashyap, Radhakrishna(1998). **Selective Dissemination of Information services**. New Dehli: Anmal.
- O' Neil, Edward k.(2001). **Selective dissemination of Information in the Dynamic web Environment**. Thesis advisor: James C. French .(thesis for the degree of Master of Science, Computer Science). University of Virginia: Faculty of the School of Engineering and Applied Science.
- Rowley, Jenifer. (1998). **Current awareness in electronic age**. Online & CD-ROM Review, 22(4), 277-279.